

EURO VE KRİZ SONRASI DÖNEMDE PARASAL İSTİKRAR

Mustafa ÖZTÜRK

Dr.

Fatih Üniversitesi 34500 Büyükçekmece/İstanbul

E-posta: mozturk@fatih.edu.tr

Osman Nuri ARAS

Doç. Dr.

Fatih Üniversitesi 34500 Büyükçekmece/İstanbul

E-posta: onaras@fatih.edu.tr

Özet

Avrupa Birliğinin birleşme sürecinde ulaştığı son aşama parasal birliktir. 1 Temmuz 2002'den itibaren Euro adı verilen para ulusal paraların yerini aldı. Birlik üyesi ülkeler para politikası yetkilerini Avrupa Birliği organlarına devrederken maliye politikasına ilişkin yetkilerini ellerinde tuttular. Bu durum daha baştan endişelere neden oldu. Para ve maliye politikalarında uyum sağlanamadığı takdirde ekonomik işleyişte aksamalar olabilirdi.

Bir rezerv para olarak ortaya çıkan Euro, iç ve dış zayıflıklarla karşı karşıya kaldı. Bunlardan ilki Avrupa Birliğinin genişleme sürecinde Euro bölgesine dâhil olan yeni ülkelerin parasal birlik için öngörülen koşulları sağlayamamasıydı. Üye ülkelerin birçoğunun zaman içinde borçları arttı ve mali disiplin sorunu yaşamaya başladılar. Küresel krizle birlikte tüm bu sorunlar açığa çıktı.

Anahtar Kelimeler: *Parasal Birlik, Borç Krizi, Maliye Politikaları, Avrupa Birliği*

Alan Tanımı: *Ekonomik Entegrasyonun Finansal Yönleri (Uluslararası Finans Konuları)*

THE EURO AND THE MONETARY STABILITY IN THE POST-CRISIS PERIOD

Abstract

The final stage of the unification process of European Union is monetary union. From July 1, 2002, The currency called the Euro has replaced the national currencies. This situation has caused concern from the very beginning. Unless achieving harmonization on application of monetary and fiscal policies, there might be problems on economic activities.

Euro which has emerged as a reserve currency, has faced internal and external weaknesses. The first one is not providing the conditions laid down for monetary union by the countries that are included in the euro area in the European Unions enlargement process. Debts of the member countries have increased over time and they began to experience fiscal problems. All these problems become more apparent after the global crisis.

Key Words: *Monetary Union, Debt Crisis, Fiscal Policies, European Union*

JEL Classification: E62, F33, F34, F36, H63

1.GİRİŞ

Avrupa bütünleşme sürecinde, 1999 yılı önemli bir dönüm noktasını ifade eder. Birlik adını Euro koydukları tek para uygulamasına bu tarihle birlikte başlamıştır. Euro'nun kullanıma girmesi ve aşamalı olarak ulusal paraların kalkıp yerlerini Euro'nun alması, üye devletlerin ulusal para basma yetkilerini bir üst otoriteye devretmeleri daha önce hiç görülmemiş bir durumdu. Başlangıçta Avrupa Hesap Birimi olarak ortaya çıkan ve üye ülkelerin ulusal paralarının belli oranda terkiinden oluşan sepet para, yerini Aralık 1978 de Konsey kararıyla Avrupa para birimine (ECU) bırakmıştır. Avrupa Parasal İşbirliği Fonu (1973), Avrupa Para biriminin yönetimiyle görevliydi. Üye ülkeler altın rezervlerinin bir kısmını fona yatırıyorlar buna karşılık ECU alıyorlardı. ECU her ne kadar kullanımı yaygın bir ödeme aracı olsa da banknot ve madeni para formuna sahip değildi (Gandolfo,1987:380-393). Avrupa Parasal İşbirliği Fonunun yerini 1994 yılında Avrupa Para Enstitüsü aldı ve tek paraya geçiş sürecinde gerekli hazırlıkları yapmakla görevlendirildi. Tek paraya geçiş konusunda Delors Raporu üç aşama öngörmüştür (Europeon Comission, 2010:1). Bu üç aşama süresince ekonomik ve mali uyum sağlanacak üye ülke merkez bankaları arasında eşgüdüm sağlamak üzere Avrupa Merkez Bankası kurularak Avrupa Merkez Bankaları sistemi oluşturulacaktı. Son aşamadaysa Euro kullanımı başlayacak ve 1 Temmuz 2002 den itibaren ulusal paraların bütünüyle yerini alacaktı. Parasal Birliğin sağlanması için de Masricht Kriterleri uygulamaya geçirilecekti. Bu kriterlere göre her üye ülke; kendi içinde fiyat İstikrarını sağlayacak, mali disiplini gerçekleştirecek, ulusal parasını istikrara kavuşturacak ve son olarak ta faiz oranlarında istikrar sağlayacaktı (Bankue de France, 2005:1-4).

Avrupa Birliği üyesi ülkeler bu kriterleri belli ölçüde gerçekleştirerek öngörülen süre içinde parasal birliğe ulaştılar. 2000'li yılların ilk yarısında Amerikan Doları karşısında alternatif güçlü bir rezerv para olarak ortaya çıkan Euro, aynı zamanda iç ve dış bir takım zayıflıklarla da karşı karşıya kaldı. Bunlardan ilki Avrupa

Birliğin genişleme sürecinde Euro bölgesine dâhil olan yeni ülkelerin parasal birlik için öngörülen koşulları tam olarak sağlayamamasıydı. Ayrıca üye ülkelerin birçoğunun zaman içinde borçları arttı ve mali disiplin sorunu yaşamaya başladılar. Avrupa Birliği karar mekanizmaları yavaş işlediği için uluslar arası piyasalardaki gelişmelere karşı, politika geliştirmekte ağır kaldı. Nitekim 2008 yılında başlayan ve etkileri hâlihazırda devam eden küresel kriz karşısında euro bölgesinde yaşanan güçlüklerde karar sürecinin yavaş işleminin etkisi oldu.

2008 yılında Amerika'da başlayan mortgage krizi kısa sürede tüm dünyaya yayılarak ulusal ekonomileri etkisi altına aldı. Rezervlerinde büyük miktarlarda dolar bulunduran ülkeler ellerindeki Amerikan dolarını Euro ile değiştirme çabasına girdiler. Çok geçmeden hızlı kararları ile Amerikan Merkez Bankası ve Amerikan ekonomi yönetimi krizin Dolar üzerindeki olumsuz etkilerini belli ölçüde giderdiler. Olumsuz hava Euro bölgesine yönelince gerekli önlemleri almada geciken AB para yönetimi, üye ülkelerin büyük borçlarının da etkisiyle Euro'yu savunmada yetersiz kaldı (European Economy, 2009:46).

Küresel krizin etkisiyle İrlanda, Yunanistan ve Portekiz başta olmak üzere Euro bölgesine dâhil bazı ülkelerde borç sorunları su yüzüne çıktı. Küresel krize eklenen borç kriziyle karşı karşıya kalan AB için kısa dönemde bir iyileşme beklenmemektedir.

2. EKONOMİK VE PARASAL BİRLİK SÜRECİNİN GETİRDİĞİ SORUNLAR

Avrupa Birleşme sürecinin iktisadi amaçları ortak bir ekonomik alanın oluşturulması ve ortak tek bir paranın kullanılması olarak özetlenebilir. Bunun sağlanabilmesi için ortak gümrük, maliye ve para politikalarının sorunsuz ve kusursuz bir şekilde oluşturulması ve uygulanması gerekiyordu. Maastricht Kriterleri ile bu sağlanmaya çalışıldı. Ortak gümrük politikalarında belli ölçüde başarı sağlandı. Parasal birlikle para politikası Avrupa Merkez Bankasının yetkisine alındı. Maliye ve vergi politikaları uygulamaları hükümetlerin yetkisinde kaldı. Bu konudaki uyumun sağlanması hükümetlerin inisiyatifiyle gerçekleşecekti. Birleşme sürecinin yumuşak karnı da burası oldu. Hükümetler maliye politikalarını politik hedeflerine hizmet edecek şekilde oluşturdular. Avrupa Birleşme sürecinin verdiği güvenle mali disiplinden uzaklaştılar. Bütçe açıkları ve artan borç yükleri Avrupa Birliğine girişten sonraki yıllarda pek hissedilmese de 2008 global kriziyle su yüzüne çıktı. Böylelikle Avrupa Birliği organlarının hükümetleri ve politikalarını yeterince denetleyemediği, güçlü denetim mekanizmaları oluşturamadığı ve hükümetlerin mevcut durumlarını gizleyebildikleri görüldü (Welfens, 2010:5).

Birleşme sürecinde karşılaşılan bir diğer sorun ise bölgeler arası gelişmişlik farklılıkları idi. Gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi için Avrupa Birliği fonları oluşturuldu. Birlik içindeki az gelişmiş olan bölgelere bu fonlar kullanılmak suretiyle aradaki fark kapatılacaktı. Ne var ki AB fonları kurulduğu andan itibaren gelişme farklılıklarını giderecek büyüklükte olmadı. Birliğe yeni katılımlarla bütünüyle yetersiz hale geldiler. Mevcut kullanımlar da az gelişmiş bölgelerin ticari rekabet gücünü arttıran sektörlere aktarılamadı. Böylelikle bölgeler arasındaki gelişmişlik farkları giderilemedi (Halpin, Sophister, Structural...)

Avrupa Birliğine sonradan katılan ülkelerin büyük bir kısmı Almanya, Hollanda ve Fransa gibi birliğin kurucusu Batı Avrupa ülkeleri ile imalat sanayinde rekabet edecek düzeyde değillerdi. Başta Almanya olmak üzere rekabet gücü yüksek ülkeler karşısında birliğin diğer ülkelerinin imalat sanayi gerilemeye başladı ve bu ülkeler ticaret açığı vermeye başladılar (Bagus, 2010:42).

Pek çok Avrupa Birliği ülkesinde borç krizine bu koşullar altında girildi.

3. AB BORÇ KRİZİNE GİDEN YOL

Krizin nedenleri; kaynakların yanlış tahsisi, rekabet kaybı ve bu olumsuzlukların Euro'ya katılımı başlayan ekonomik canlanma dolayısıyla görülememesi şeklinde özetlenebilir.(Dadush, 2010:10)

Kriz öncesi dönemde Euro'ya katılan ülkelerde faiz oranları düştü. Bu ülkelerin borçlanma imkânları kolaylaştı. Bu koşullarda iç talep hızla arttı. GIIPS (Yunanistan, İrlanda, İtalya, Portekiz, İspanya) ülkelerindeki talep artışına cari dengesizlikler ve artan özel borçlar eşlik etti. Artan talep yatırım artışıyla birlikte ücretlerin ve özellikle ticaret dışı varlıkların ve hizmetlerin fiyatları olmak üzere tüm varlıkların fiyatlarının artmasına neden oldu. Hizmet fiyatlarındaki artış GIIPS ülkelerinde yıllık bazda ortalama %1,5 civarında iken Kuzey Avrupa Ülkelerinde (Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya ve Hollanda) %0,5 düzeylerinde idi. 1997–2007 yılları arasında GSYİH'nın %4 kadarı endüstriyel sektörlerden finansal hizmetlere, gayrimenkule ve ticarete kaydı. Oysa aynı dönemde Kuzey Avrupa Ülkelerinde bu oran %2'dir. 1997–2007 arası kişi başı kamu harcamaları %75 arttı. Kuzey Avrupa Ülkelerinde ise kişi başı kamu harcama artışı %34'te kaldı. Kuzey Avrupa Ülkelerinin ekonomik ve kurumsal hâkimiyeti bu ülkelerde pekişti (Dadush, 2010:9–15).

Rekabet eşitsizlikleri sadece Euro Bölgesi içinde kalmadı. Başta Almanya olmak üzere rekabet gücü yüksek olan bölge ülkeleri de dış dünyaya karşı rekabet kaybına uğradılar. Euro bölgesi dışında ABD, Japonya ve Çin gibi ülkelerle kıyaslandığında birim emek maliyetleri arttı. Euro bölgesi ülkeleri ihracat

pazarlarında bu ülkeler karşısında gerilediler. Rekabet kaybına Euro'nun değerlendirilmesi katkı sağladı (Bayoumi, Harmsen, Turunen, 2011:4)

3.1.Euro Bölgesinde Ekonomik ve Finansal Görünüm

Almanya Avrupa Birliği içinde Euro ya geçişle birlikte rekabet üstünlüğü elde etti. Birlik içinde ihracatı hızla artarak dünyanın önde gelen ihracatçı ülkelerinden biri haline geldi. Bu dönemde emek ve üretim maliyetleri AB ülkelerinin hepsinde olduğu gibi Almanya'da da arttı. Ama Almanya'da ki artış diğer ülkelerden düşük düzeyde olduğu için reel döviz kurları Almanya'nın lehine oldu(European Economy, 2009:29).

Euro'nun başlangıcında Yunanistan'da kayıt dışı ekonomi büyük olduğu için vergi gelirleri azdı. Milli Gelir artışında Euro bölgesinin en düşük performansına sahipken, enflasyon oranlarında bölgenin en yüksek seviyesini yakalamıştı. Yunanistan'ın borçlanma maliyeti bu nedenlerle en yüksek düzeydeydi. 2000–2008 arasında Euro'ya uyum sürecinde enflasyon oranları %3'ün biraz üzerine kadar düştü. Makro ekonomik koşullar iyileşti ve yabancı sermaye girişi arttı. 1995'te net sermaye girişi GSYİH'nin %5'inden 2008'e kadar %100'üne çıktı. İç talepteki artışa paralel artan ithalat cari açığı arttırdı. 1997'de cari açık %3,7 düzeyinde iken %14,4'e kadar yükseldi. Artan talep fiyatları ve istihdam maliyetlerini yükseltti ve Yunanistan'ın rekabet gücünü azalttı. 1997'den bu yana tüketici fiyatlarındaki artış %47 ile Euro ortalaması olan %27'nin oldukça üzerinde gerçekleşti. 2000'den bu yana kişi başı istihdam tazminatı %80 artışla Euro ortalaması olan %23'ün epeyce üzerinde gerçekleşti. IMF'nin Yunanistan'daki reel döviz kuru artış tahmini %20-30'lar civarındadır. Bu koşullarda rekabet kaybı belirgindir (Dadush, 2010:25-30).

Krizin çıkmasıyla birlikte büyüme tersine dönmüş ve bütçe açıklarıyla birlikte borç stoku artmıştır. 2008'de Milli gelir %2 artış göstermiş, 2009'da ise %2 küçülmüş, buna paralel kamu gelirleri azalmış ve 2008'de bütçe açığı %7,7 iken 2009'da %13,6'ya çıkmıştır. Borçlanma 2007'de GSYİH'nin %96'sı iken 2009'da %116'sına yükselmiştir.(Nelson vd:2)

Euro'ya geçiş sürecinde Portekiz %4'lük büyüme ile AB içerisinde en hızlı büyüyen ülkelerden biriydi. Portekiz'de faiz oranları Euro'ya uyum sürecinde %6'ya indi. Gevşek mali politikalar ve düşük faiz oranları tüketim harcamalarını arttırdı. Sabit sermaye yatırımları arttı. İnşaat sektörü büyüdü. Cari açık 1995'te sıfır iken 2000'e kadar artarak %9 oldu. Ancak üretim aynı oranda artmadı (Pioneer Perspectives, 2011:1-3).

Portekiz'in hane halkı tüketimi artışı 2001–2008 arasında %1,5 ile %3–5 artış sağlayan İspanya, Yunanistan ve İrlanda'nın altında kaldı. Ancak GSYİH büyümesi de %0,8 ile daha düşük düzeylerde gerçekleşti. Portekiz'de ücret artışları 1995–2002 arası yıllık olarak %6 ile AB ortalamasının iki katı oldu. Birim emek maliyetine bağlı olarak reel döviz kurları bu dönemde %12 değerlendirildi. İç talep artarken ihracat sektörlerinde rekabet kaybı oldu. Doğrudan yabancı sermaye girişi azalarak AB ortalamasının altına düştü (Dadush, 2010: 59-64).

İrlanda 1990'lı yıllardan itibaren sürekli büyümesini inşaat sektöründeki gelişmesine dayandırdı. Artan refah ve inşaat sektörüne olan talep konut fiyatlarını büyük ölçüde şişirdi. 2008 küresel krizin çıkmasıyla birlikte konut fiyatları %50–60 oranında düşerek İrlanda'nın da krize sürüklenmesine neden oldu. Konut kredilerini yapılandırmak zorunda kalan bankaların mali yapıları bozuldu. Hükümet bankaların mali durumlarını düzeltmek amacıyla 45 milyar dolarlık bir kaynak aktardı. Bu durum hükümetin bütçe açıklarını artırdı. Krizin etkisiyle ekonomi daralmaya ve vergi gelirleri düşmeye başladı. Vergi gelirlerindeki azalma bütçeyi daha da sıkıştırarak İrlanda'daki belirsizliği artırdı (Honohan, 2009:3-4).

İtalya Euro'ya girdikten sonra rekabet kaybına uğramaya başladı. İtalya son on yıldır Almanya karşısında rekabet kaybına uğramış ve bu yüzden ihracat pazarlarında gerilemiştir. Birim emek maliyeti 2000–2009 arasında %32 artışla %34 artış gösteren Yunanistan'a oldukça yaklaşmıştır. 1996–2004 arasında verimlilik yıllık bazda %1 oranında azalırken Almanya'da %1 artmıştır. Emek piyasasındaki katılık ve dual yapı, küçük işletme yapıları, yıpratıcı ve yoğun düzenlemeler, yetersiz kamu hizmetleri, telekomünikasyon, ulaşım ve enerji gibi temel hizmet sektörlerinde rekabet eksikliği gibi yapısal sorunlar ekonomiyi belirsizliğe sürükleyen faktörler olmuştur. Yavaş büyüyen GSYİH' ya yüksek kamu borçları ilave edildiğinde İtalya için potansiyel kriz tehlikesi görülmektedir. Kamu borçlarının GSYİH' ye oranı %115, faiz oranları %4 ve İtalya'nın faiz ödemeleri GSYİH' sinin %4,5'i kadar olup bu eğitim bütçesine denk bir harcamadır (Rovelli, 2010:45-52).

Yunanistan'da yaşanan kriz dolayısıyla Euro bölgesinde yaşanan olumsuz hava ve faiz oranlarındaki dalgalanmalar Avrupa talebinin daralmasına ve kırılgan bir ekonomik yapıya sahip olan İtalya'yı iyice zora soktu (Bryson, 2011:6).

3.2. Kriz Dönemindeki Gelişmeler

Euro alanı ülkelerde yüksek bütçe açıkları borçlanma gereksinimini arttırmış ve oluşan yüksek borç stokları kırılganlığı arttırmıştır. GIIPS ülkelerinin borçlarını çevirebileceğine dair endişeler artmış, kredi derecelendirme kuruluşları tarafından İtalya dışındakilerin kredi notları düşürülmüştür. Bu durum borçlanma maliyetlerini yükseltmiştir. GIIPS ülkelerinin kredi temerrüt takasları (CDS) yükselmiş ve bu ülkeler uluslar arası piyasalardan borçlanma güçlüğüne düşmüşlerdir. Yunanistan, İrlanda ve Portekiz IMF ve AB'den yardım almışlardır (Dadush, 2011:1)

Bankalar, kamu finansmanını sağlamak üzere yüksek miktarlarda tahvil satın aldılar. Mevduat dışı kaynak bulmada güçlük çektikleri için fonlama maliyetleri yükseldi ve büyük ölçüde Merkez Bankası kaynaklarına yönelmek zorunda kaldılar. Düşük faiz oranları kar oranlarını azalttı ve sermaye kısıtı içindeki bankaların mali yapılarının bozulmasına neden oldu. Bankaların kısa vadeli borçlarının yüksek olması ise kırılganlığı arttıran bir başka faktördür. Merkez Bankaları Euro Bölgesi ülkelerinin kâğıtlarını almak suretiyle bilançosunu genişletti. Parasal genişleme sonucu enflasyon riskine karşı da faiz oranlarını Nisan 2011'de az da olsa (25 baz puan) arttırdı. ABD ve Japon merkez bankaları aynı dönemde faiz oranlarını düşürünce Euro bölgesi bu kez Euro'nun dolar ve yen karşısında değerlenme sorunu ile karşı karşıya kaldılar. Bu durum krizden çıkış için şart olan büyümeyi yavaşlatma riski oluşturdu. Böylelikle AB merkez bankasının faiz oranlarını yükseltmek suretiyle enflasyon artışını baskılaması güçleşti (Dadush, 2011:2).

3.3. Yapılması Gerekenler ve Euro'nun Geleceği

Euro bölgesinde yaşanan krize rağmen hiçbir ülkenin para birliğinden ayrılacağına dair bir emare yoktur. Para Birliğinde kalmanın maliyeti ayrılmaktan daha az gibi gözükmektedir. Ayrılmak isteyen bir ülke yeniden ulusal para basacak, banka, finans sistemleri dâhil olmak üzere ekonomik yaşamın her alanında uyum için büyük maliyetlerle karşılaşacaktır. Euro'ya geçiş için üç yıllık bir hazırlık dönemi olduğu dikkate alınacak olursa geçiş maliyetlerinin boyutları tahmin edilebilecektir. Ayrıca Euro'dan ayrılan ülkede ulusal paranın değer kaybı ve ayrılmanın getirdiği öteki riskler nedeniyle sermaye çıkışları ve kaynak sıkıntısı maliyetleri arttıracaktır. (The Economist, 2010:1) Aksine Euro bölgesi dışında olan Danimarka, İsveç ve Macaristan girme eğilimlerini sürdürmektedirler. Kriz Doğu Avrupa ülkelerini önemli ölçüde etkilemekte ve onların para birliğine giriş şartlarını karşılama güçlerini zayıflatmaktadır. Buna rağmen bu giriş eğilimleri sürecektir (Eichengreen:1-2).

Avrupa Para Birliği dışında olan Avrupa lkeleri de yaşanmakta olan krizde büyük bir sıkıntı içindedirler. Merkez Bankalarının yükümlülüklerinin büyük bir kısmı Euro cinsindedir. Euro basamadıklarına göre yükümlülükleri için ihtiyaç duydukları Euro'yu piyasa koşullarında faiz oranlarını arttırmak ya da swap anlaşmaları yapmak suretiyle bulabileceklerdir. En kk bir sylentiyle bile paniğe kapılacak ve sermaye çıkışına neden olacak yatırımcılara karşı bu ülkelerin yapabilecekleri sınırlıdır. Örneğin Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve Amerikan Merkez Bankası (FED) faiz oranlarını düşürürken ulusal parasını kullanan Danimarka sermaye çıkışı endişesiyle faiz oranlarını indirememişti. Ulusal paraları kendi i piyasasının yanı sıra dış piyasalarda kullanılmayan ülkelerin Euro'ya dâhil olmaktan başka seçenekleri pek yoktur(Eichengreen:1-2).

Euro bölgesinde krizden çıkış sürecinin uzun olacağı görülmektedir. Bu durum finansal piyasalarda istikrarsızlığa ve dalgalanmalara neden olacaktır. Diğer paralar karşısında Euro bir süre zayıf kalacaktır (Oliver, 2011:2). Krizden mümkün olduğuunca kısa sürede çıkabilmek ve iyi bir ekonomik performans yakalayabilmek için yapılması řu önlemler alınmalıdır:

Avrupa Birliği içinde borç krizine girmiş olan ülkeler ekonomik toparlanma için yerel talebe ve gelişmekte olan ülkelerin taleplerine yönelmelidirler.

Makro ekonomik politikalarda ihtiyatlı olunmalıdır. Mali disiplin sağlanmalı ve bunun sürdürülmesi konusunda kararlı bir tutum izlenmelidir. Özellikle Yunanistan, İrlanda ve Portekiz yoğun, İtalya ve İspanya ise nispeten yumuşak bir mali disiplin politikasını uygulamaya geçirmelidirler (Oliver, 2011:2)

Borç yapılandırılmalarına gidilmeli ve borç makul bir vadeye yayılmalıdır. Aksi takdirde borç krizinde en zayıf halkayı oluşturan Yunanistan'daki kriz yayılma etkisiyle AB'nin geri kalanını da tehdit edebilecektir (Sibert, 2011:2).

Rekabet gücündeki azalmayı gidermek için birim emek maliyetini düşürücü önlemler alınmalıdır. Avrupa Birliğinde birçok ülkede bir süredir emek maliyetleri emek verimliliğinin üzerinde seyretmektedir. Kriz ncesi dönemde özellikle Yunanistan ve Portekiz'de ücret artışları verimlilik artışlarının çok üzerinde seyretmiştir (Felipe, Kumar, 2011:26-27)

Kaynakların otomobil, finansal hizmetler ve inşaat sektörlerine yönelmesi kamu mali yapılarının bozulmasına neden oldu. Buna karşı önlemler alınmalı ve imalat sektörünün tekrar canlandırılması sağlanmalıdır (Bagus, 2010:123).

Euro bölgesinde mali disiplinin sağlanabilmesi ve ortak maliye politikalarının yürütülebilmesi için etkin mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. Birlik

içinde mali disiplini sağlamak amacıyla “İstikrar ve Büyüme Pakti” benimsenmişti (Glossary, SGP:1). Avrupa Birliğinin yaptığı son açıklama ile üye ülkelerin bütçelerini AB Komisyonuna onaylatmaları kararı alındığı belirtildi. (Europa Press Releases, 2010:1).

3.4. Krize Karşı Alınan Önlemler

Avrupa Birliği kendi içinde yaşamakta olduğu borç krizine karşı bir takım önlemler alma çabasına girmiştir. Bu önlemler; borç sorunlarının giderilmesi, üye ülkelerin ve Avrupa Birliğinin rekabet güçlerinin artırılması, Avrupa Birliği içinde ekonomik yönetişimin güçlendirilmesi olarak gruplandırılabilir.

Üye ülkelerin borç sorunlarının çözümlenmesi amacıyla Euro bölgesi ülkeleri krizde olan üye ülkelerin borçlanma maliyetlerini azaltmak amacıyla hep birlikte kefil oldukları tahvilleri çıkartmışlardır. Böylelikle riski azaltmışlar ve borçlanma maliyetlerini düşürmüşlerdir. Ayrıca kurdukları fonlarla üye ülkelerin ödeme güçlüklerini gidermeye çalışmışlardır.

İlk olarak kurulan fon Ödemeler Dengesi Fonudur. Euro bölgesi dışında kalan AB üyesi ülkelerin ödeme güçlüklerine karşı finansman imkânı oluşturulması hedeflenmiştir. Bu fonun çalışma şekli fon kullanacak ülkenin üye ülkelerin teminatıyla tahvil ihraç etmesi şeklindedir (Council of the European Union, 2002:1-2).

İkinci olarak Kredi Havuzu mekanizması oluşturulmuştur. Bu sistem bir kereye mahsus Yunanistan'ın kullanımı için oluşturulmuş bir borç havuzudur. 80 milyar Euro'su AB ve 30 milyar Euro'su IMF tarafından finanse edilen 110 milyar Euro'luk bir havuzdur (European Commission, 2011:1).

Üçüncü olarak Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması oluşturulmuştur. Bu mekanizma AB üyesi ülkelerin doğal afetler ve üye ülkenin kendi kontrolü dışında oluşan dış etkenler sonucu mali zorluklar yaşaması durumunda kullanılmak üzere oluşturulmuştur. Ancak Yunanistan ve İrlanda gibi dış etkenlerin belli ölçüde etkilediği ama iç faktörlerin de yoğun etkisi altında oluşan krizlerde bu mekanizma kullanılmıştır. Bu sistemde de AB adına piyasalardan kredi temin edilmekte ve üye ülkelere kullanılmaktadır. Bu mekanizma ile kaynak kullanımına AB organlarınca kabul edilmiş sıkı bir makro ekonomik istikrar programı uygulama şartı getirilmektedir. Bu mekanizma geçici bir süreliğine oluşturulmuştur. 2013 yılında bunun yerine Avrupa İstikrar Mekanizması geçecektir (Europe Press Releases,2010:1).

Dördüncü olarak 2010 yılında Avrupa Finansal İstikrar Fonu kurulmuştur. Fonun amacı borç sorunları olan Euro Bölgesi ülkelerine geçici finansman desteği sağlamak ve böylelikle parasal birliğin mali istikrarını korumaktır. Fonun çalışma şekli Euro bölgesi ülkelerinin ortak garantisi altında piyasaya sürülen tahviller vasıtasıyla üye ülkelere kredi temin etmektir (Council Of The European Union, 2010:1-8). Avrupa Finansal istikrar Fonu da Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması gibi geçici bir fon olup 2013'te yerini Avrupa İstikrar Mekanizmasına bırakacaktır.

Beşinci olarak 2010 yılında Avrupa İstikrar Mekanizmasının kurulması kararlaştırıldı. Bu mekanizma 2013 yılında faaliyete geçecek olup sürekli nitelikte bir kurumsal yapıya sahip olacaktır. Öncekiler ise borç sorunları yaşayan Yunanistan ve İrlanda gibi Birlik üyesi ülkelere mali destek sağlamak üzere geçici olarak kurulmuştu (Council Of The European Union, 2011:1-6). Mekanizmadan faydalanabilme şartı olarak ekonomik uyum programlarını sıkı bir şekilde uygulama prensibi getirilmiştir. Dilimler halinde kredi kullandıracak olan Avrupa İstikrar Mekanizması gerekli görüldüğünde destek amacıyla zor durumdaki üye ülkelerin tahvillerini satın alabilecektir.

Euro Bölgesinin ülkelerinin rekabet güçlerini arttırmak amacıyla Euro Rekabet Paketi kuruldu. 4 Şubat 2011 tarihinde Almanya ve Fransa tarafından Rekabet Paketi adıyla önerildi. Öneri üye ülkelerin rekabet gücünü ölçmek amacıyla fiyat rekabeti, mali yapı, Ar-ge ve Eğitim harcamaları için sıkı bir denetim getiriyordu. Buna ilaveten üye devletlerce uygulanmak üzere bir program öneriyordu. Programa göre; ücret ve maaş artışları fiyat artışlarına endekslenecek, diploma ve mesleki yeterlilikler karşılıklı olarak tanınarak çalışan hareketliliği sağlanacak, kurumlar vergisi uygulamalarında yakınlaşma ve emeklilik sistemlerinde uyumlaşma sağlanacak, borç uyarı mekanizmaları anayasal çerçeveye oturtulacak ve bankalar için ulusal kriz yönetimi sistemleri kurulacaktı (BBC,2011:1).

Üye ülkelerce program içeriğine yönelik eleştiriler gelince program içeriği bir miktar yumuşatıldı ve Euro Rekabet Paketi adını aldı. Vergilerde uyumlaştırma ve ücretlerin fiyatlara endekslenmesi hükümleri programdan çıkarıldı (European Union, 2011:1-15). Programla üye ülkelerde; rekabet gücünü arttırmak, istihdamı arttırmak, kamu maliyelerinin sürdürülebilirliğini arttırmak, mali istikrarı güçlendirmek hedeflenmiştir.

Ekonomik yönetişimin güçlendirilmesi amacıyla “Ekonomik Yönetişimi Güçlendirme Görev Gücü”, “Avrupa Dönemi” adıyla iki yapı oluşturulmuş ve “*Avrupa 2020: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme İçin Bir Strateji*” adlı strateji benimsenmiştir. Bu üç girişimle Avrupa Birliği üyesi ülkelerde mali disiplinin sağlanması, maliye politikalarının uyumlaştırılması, istihdam, çevre, eğitim, bilim ve

teknoloji, büyüme ve kalkınma gibi sorunlara ortak çözümler üretilmesi amaçlanmıştır. Bu konularda yapılacak girişimlerin de söz konusu yapıların ya da birlik organlarının koordinasyonunda olması kararlaştırılmıştır (Değerli, Örs, 2011:26-27).

4. SONUÇ

Avrupa Birliği'nde borç krizine karşı alınan önlemlere Almanya ve Fransa başta olmak üzere rekabet gücü yüksek, mali yapıları sağlam olan ülkeler öncülük etmektedir. Bu ülkeler borç krizin kaynağını oluşturan ülkelerin mali disiplinlerini sağlayacak programlara odaklanmaktadır. Oysa bu ülkelerin birlik içerisindeki gelişmiş olan ülkelerle aralarındaki gelişmişlik farkını gidermek için yaptıkları harcamalarla mali disiplinleri bozuldu. Birlik içerisindeki gelişmişlik farkları sürdükçe mali disiplin çabaları başarısız olacaktır ya da bölgelerarası mevcut dengesizlik sürecektir. Avrupa Birliği borçlu ülkelere ucuz finansman imkânları oluşturma çabasına girmişlerdir. Borçlu ülkelerin borçlarının yapılandırılması ve ucuz finansman krizi bir süre ötelemek anlamına gelmektedir. Bu ülkelerin yapısal sorunları çözülmediği sürece bu tedbirler çok başarılı olmayacaktır. En önemli yapısal sorunlar rekabet gücü eksikliği, işsizlik, işgücü verimliliği, emekli maaşları ve sosyal harcamalardır. Bu sorunların çözümü kısa vadede mümkün gözükmemektedir. İyi bir büyüme trendi yakalanmadan istihdam ve işgücü verimliliği arttırılamaz. Borç geri ödemelerinin ve sıkı maliye politikalarının olduğu koşullarda yüksek büyüme performansı yakalamak oldukça güçtür. Genç nüfusun eğitime ve Ar-Ge çalışmalarına ağırlık verilmesi uzun dönemde bu sorunların çözülmesine katkı sağlayacaktır. Ancak bu tür faaliyetler kaynak tahsisi gerektirdiği için mali disiplinle birlikte böyle bir sürecin sürdürülmesi güç gözükmektedir.

Birlik üyesi devletler yaşanmakta olan krize rağmen maliye politikalarına ilişkin yetkilerini, para politikasında olduğu gibi birlik organlarına devretme eğiliminde olmamışlardır. Euro Rekabet Paketi üye devletlerden taahhüt alma, onlara tavsiyeler verme ve verilen taahhütleri denetleme şeklinde bir mekanizmayı devreye sokmaktadır. Maliye politikalarına sınırlı bir müdahale anlamına gelen böyle bir mekanizmanın ne ölçüde başarılı olacağını zaman gösterecektir.

KAYNAKÇA

Bagus, Philipp (2010). The Tragedy Of The Euro, Ludwig Von Mises Institute, http://mises.org/books/bagus_tragedy_of_euro.pdf [09.07.2011]

Banque de France (2005). The Maastricht Treaty, www.banque-france.fr/gb/eurosys/telechar/docs/Maastricht_treaty.pdf [13.06.2011]

Bayoumi, Tamim. Richard Harmsen, and Jarkko Turunen (2011). Euro Area Export Performance and Competitiveness, IMF Working Paper,
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp11140.pdf> [14.07.2011]

BBC (2011). France and Germany propose EU 'competitiveness pact', 4 February 2011,
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-12368401> [İndirme Tarihi: 14.07.2011]

Bryson Jay H. (2011). European Debt Crisis: What's Next?
<http://mediaserver.fxstreet.com/Reports/f94cca42-c3fa-47e4-88dd-b4c17a0cdced/309eba94-ec77-40ec-be13-eeaf76864503.pdf> [02.07.2011]

Council Of The European Union (2002). Facility providing financial assistance for balances of payments, (EC) No 332/2002,
http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/institutional_and_economic_framework/125005_en.htm [İndirme Tarihi: 23.07.2011]

Council Of The European Union (2010). Extraordinary Council Meeting Economic And Financial Affairs, 9596/10 (Presse 108), Council Of The European Union, Brussels,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/114324.pdf [13.07.2011]

Council Of The European Union (2011). EUCO 10/1/11 REV 1 CO EUR 6 CONCL 3, 24/25
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/120296.pdf [İndirme Tarihi: 28.06.2011]

Dadush, Uri. Sergey Aleksashenko, Shimelse Ali, Vera Eidelman, Moisés Naím, Bennett Stancil, And Paola Subacchi, (2010). Paradigm Lost The Euro In Crisis, Carnegie Endowment For International Peace, www.CarnegieEndowment.org [İndirme Tarihi: 01.07.2011]

Değerli, Işıl. Onur Örs (2011). Avrupa Birliği'nde Küresel Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler ve Birliğin Rekabet Gücünün Arttırılmasına Yönelik Girişimler: "Euro Rekabet Paktı" Ankara,
http://www.abgs.gov.tr/files/EMPB/euro_plus_pact_son.pdf [İndirme Tarihi: 27.06.2011]

Eichengreen, Barry. The Crisis of the Euro,
http://www.econ.berkeley.edu/~eichengr/crisis_euro_projsyn.pdf [İndirme Tarihi: 17.07.2011]

Europa Press Releases (2010). Mastering economic interdependence: Commission proposes reinforced economic governance in the EU, Brussels, 12 May 2010,
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/561&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [İndirme Tarihi: 05.07.2011]

European Commission (2011). Economic and Financial Affairs, The Greek Loan Facility,
http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/greek_loan_facility/index_en.htm [01.08.2011]

European Economy (2009). Economic Crisis In Europe: Causes, Consequences And Responses,
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15887_en.pdf [İndirme Tarihi: 28.06.2011]

European Union (2011). Euro Plus Pact (EPP), Conclusions Of The Heads Of State Or Government Of The Euro Area Brussels, 11 March 2011,
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/119809.pdf [İndirme Tarihi: 12.06.2011]

- Europeon Comission (2010). The Delors Report, The Road to EMU, Economic and Financial Affairs, http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/road/delors_report_en.htm
- Europe Press Releases (2010). The European Stabilization Mechanism, MEMO/10/173, Brussels, 10 May 2010, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/10/173> [İndirme Tarihi: 13.07.2011]
- Felipe, Jesus. Utsav Kumar(2011). Unit Labor Costs in the Eurozone: The Competitiveness Debate, Again, 201, Levy Economics Institute http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_651.pdf [03.07.20011]
- Gandolfo, Giancarlo. International Economics II: International Monetary Theory and Open-Economy Macroeconomics, Berlin: Springer Verlag, 1987.
- Halpin, Cormac - Junior Sophister, Structural Funds : Success Or Failure? <http://www.tcd.ie/Economics/SER/sql/download.php?key=216> [İndirme Tarihi: 09.08.2011]
- Honohan, Patrick (2009). Resolving Ireland's Banking Crisis, Prepared For The Ucd-Dublin Economic Workshop Conference: "Responding to the Crisis" Dublin, <http://www.tcd.ie/Economics/staff/phonohan/Honohan%20for%20UCD-DEW%20conference.pdf> [10.07.2011]
- Nelson, Rebecca M. Paul Belkin, Derek E. Mix , (2011) Greece's Debt Crisis: Overview, Policy Responses, and Implications, Congressional Research Service, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41167.pdf> [15.07.2011]
- Oliver, Shane (2011). The Euro-Zone Public Debt Crisis, Editon 20 [http://www.financialfoundations.com.au/pdf/The%20Euro%20zone%20public%20debt%20crisis%20\(again\).pdf](http://www.financialfoundations.com.au/pdf/The%20Euro%20zone%20public%20debt%20crisis%20(again).pdf) [İndirme Tarihi: 09.07.2011]
- Pioneer Perspectives (2011). The Euro Sovereign Debt Crisis, http://us.pioneerinvestments.com/misc/pdfs/economy/perspectives_portugal_debt_downgrade.pdf?adtrack=institutional [22.07.2011]
- Rovelli, Riccardo (2010). Italy: Inching Out Of The Global Crisis, *Cesifo Forum 1/2010*, <http://www.cesifo-group.de/portal/pls/portal/docs/1/1191362.pdf> [08.07.2011]
- Stability and Growth Pact (SGP), http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/stability_growth_pact_en.htm [İndirme Tarihi: 15.07.2011]
- Sibert, Anne (2011). Debt Restructuring: Ramifications For The Euro Area, Directorate General For Internal Policies Policy Department A: Economic And Scientific Policies Economic And Monetary Affairs, <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201106/20110615ATT21437/20110615ATT21437EN.pdf> [İndirme Tarihi: 24.07.2011]
- The Economist (2010). The future of the euro, Don't do it, Dec 2nd 2010 <http://www.economist.com/node/17629661> [İndirme Tarihi: 12.07.2011]
- Welfens, Paul JJ (2010). The Euro Crisis as a Starting Point for a Break-up of the EU? AICGS Advisor, <http://www.aicgs.org/documents/advisor/welfens0510.pdf> [12.07.2011]